

Sygn. akt I CZ 62/09

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi E.P.

o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa E.P.

przeciwko Spółdzielni "Z." w likwidacji i "Z." Spółce z o.o.

o zapłatę, zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2008 r.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 6 listopada 2009 r.,

zażalenia skarżącego na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 17 czerwca 2008 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 17 czerwca 2008 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę powoda o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem tego Sądu z dnia 4 października 2007 r., odrzucającym apelację powoda na podstawie art. 130² § 3 i 4 zd. 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie występuje podstawa wznowienia z art. 401¹ k.p.c., wskazana przez skarżącego, bowiem powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2007 r. P 39/06 (Dz. U. Nr 247, poz. 1845) uznał za niezgodny z Konstytucją art. 130² § 4 zdanie 1 w zw. z art. 494 § 1 k.p.c. tylko w zakresie w jakim w postępowaniu w sprawach gospodarczych przewiduje, że sąd odrzuca nieopłacone zarzuty od nakazu zapłaty wniesione przez przedsiębiorcę nie reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej opłaty. Wyrok ten zatem nie dotyczy innych środków zaskarżenia i środków odwoławczych co sprawia, że art. 130² § 4 zd. 2 k.p.c. nadal obowiązuje w odniesieniu do apelacji wniesionej przez przedsiębiorcę nie reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, a więc nie istnieje podstawa do wznowienia postępowania przewidziana w art. 401¹ k.p.c., wskazana przez powoda.

W zażaleniu na powyższe postanowienie pełnomocnik powoda zarzucił naruszenie art. 401¹ k.p.c. stwierdzając, że powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego powinien być interpretowany rozszerzająco, zgodnie z treścią jego uzasadnienia, z którego wynika, że cała regulacja art. 130² § 4 zd. 1 k.p.c. jest niezgodna z Konstytucją, a wyrok dotyczy jedynie zarzutów od nakazu zapłaty tylko dlatego, że Trybunał był związany granicami przedstawionego mu pytania prawnego. W piśmie z dnia 5 sierpnia 2008 r., stanowiącym uzupełnienie zażalenia, skarżący podał jako dodatkową podstawę skargi o wznowienie postępowania wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie SK 20/07, w wyniku którego regulacja art. 130² § 4 zd.1 w zw. z art. 130² § 3 k.p.c. została uznana za niezgodną z konstytucją w zakresie przewidującym w postępowaniu gospodarczym odrzucenie przez sąd wszystkich nieopłaconych środków odwoławczych lub środków zaskarżenia, wniesionych przez przedsiębiorcę nie

reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, bez wezwania do uiszczenia należnej opłaty. Wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten, nawiązujący do art. 190 ust. 4 Konstytucji, wskazuje, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego stwierdzający niezgodność z Konstytucją jakiegoś przepisu wywołuje nie tylko skutek bezpośredni w postaci utraty mocy obowiązującej tego przepisu, z chwilą ogłoszenia orzeczenia (lub inną chwilą w nim wskazaną), lecz wywołuje też skutek pośredni, polegający na otwarciu przez takie orzeczenie możliwości podważenia prawomocnego rozstrzygnięcia sądowego przez żądanie wznowienia postępowania co do orzeczeń wydanych wcześniej, na podstawie przepisu uznanego później za niezgodny z Konstytucją. Przepisy art. 190 ust. 4 Konstytucji i art. 401¹ k.p.c. nie zawężają kręgu podmiotów, którym służy skarga o wznowienie tylko do stron postępowania w sprawie, w której została zainicjowana kontrola Trybunału, a zatem należy uznać, że skarga o wznowienie służy stronom w każdej sprawie, w której przed wydaniem orzeczenia Trybunału zapadło rozstrzygnięcie na podstawie przepisu uznanego następnie przez Trybunał za niezgodny z Konstytucją. Przeciwdziałaniu destabilizacji prawnej do jakiej mogłoby dojść w wyniku takiego uregulowania skutków pośrednich wyroków Trybunału Konstytucyjnego służy przewidziane w art. 407 § 2 k.p.c. ograniczenie krótkim, trzymiesięcznym terminem, możliwości wniesienia skargi o wznowienie postępowania. Termin ten biegnie od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, a jeżeli w chwili wydania orzeczenia Trybunału, orzeczenie stanowiące przedmiot wznowienia nie było jeszcze prawomocne na skutek wniesienia środka odwoławczego, który został następnie odrzucony, termin biegnie od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu, a w wypadku wydania go na posiedzeniu jawnym- od dnia ogłoszenia tego postanowienia.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że rację miał Sąd Apelacyjny uznając, iż w chwili wniesienia skargi

o wznowienie postępowania nie istniała podstawa wznowienia z art. 401¹ k.p.c. wskazana przez skarżącego, bowiem powołany przez niego wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2007 r. P 39/06 nie stwierdził niezgodności z Konstytucją art. 130² § 4 zd. 1 k.p.c. w zakresie, w jakim miał on zastosowanie w postanowieniu zaskarżonym skarga o wznowienie postępowania, to jest w zakresie, w jakim przewidywał odrzucenie w sprawach gospodarczych, bez wzywania do uiszczenia opłat, nie opłaconej apelacji, wniesionej przez przedsiębiorcę nie reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego. Wyrok ten nie mógł zatem stanowić podstawy przedmiotowej skargi o wznowienie postępowania.

Jednakże w toku postępowania zażaleniowego doszło do zmiany stanu prawnego, którą Sąd Najwyższy ma obowiązek wziąć pod uwagę przy rozstrzygnięciu zażalenia (art. 316 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.). W dniu 26 czerwca 2008 r. Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok w sprawie SK 20/07 (Dz. U. Nr 122 poz.796), w którym stwierdził niezgodność z Konstytucją art. 130² § 4 zd. 1 w zw. z art. 130² § 3 k.p.c., w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), w zakresie, w jakim w postępowaniu w sprawach gospodarczych przewiduje, że sąd odrzuca nieopłacone środki odwoławcze lub środki zaskarżenia, wniesione przez przedsiębiorcę nie reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, bez uprzedniego wezwania do uiszczenia należnej opłaty. Wyrok ten stwierdza zatem niezgodność z Konstytucją przepisu, na podstawie którego Sąd Apelacyjny prawomocnym postanowieniem z dnia 4 października 2007 r. wydanym w sprawie odrzucił apelację powoda, co jest przedmiotem obecnie rozpoznawanej skargi o wznowienie postępowania. W piśmie stanowiącym uzupełnienie zażalenia, pełnomocnik powoda wskazał ten wyrok jako „dodatkową” podstawę wznowienia i niewątpliwie w świetle art. 401¹ k.p.c. może on stanowić podstawę wznowienia postępowania zakończonego wskazanym wyżej postanowieniem z dnia 4 października 2007 r.

Rozważenia wymaga, czy skarżący mógł w taki sposób uzupełnić podstawę wznowienia i czy uczynił to w wymaganym terminie. Jak wskazano wyżej, zgodnie

z art. 407 § 2 k.p.c., powód mógł na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 czerwca 2008 r. wnieść skargę o wznowienie postępowania w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie tego orzeczenia, a więc w ciągu 3 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw, co nastąpiło w dniu 10 lipca 2008 r. Pismo stanowiące uzupełnienie zażalenia i wskazujące powyższy wyrok Trybunału Konstytucyjnego, jako podstawę wznowienia wpłynęło do Sądu Apelacyjnego w dniu 5 sierpnia 2008 r., a więc przed upływem trzymiesięcznego terminu od dnia wejścia w życie wyroku Trybunału, wobec czego termin wskazany w art. 407 § 2 k.p.c. został zachowany. Z uwagi na charakter postępowania zażaleniowego i zakres kognicji Sądu w tym postępowaniu należy przyjąć, że jeżeli sąd odrzucił skargę o wznowienie postępowania na podstawie art. 401¹ k.p.c. uznając, że wskazany jako podstawa wznowienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie dotyczy przepisu stanowiącego podstawę wydania zaskarżonego orzeczenia, a w toku postępowania zażaleniowego zapadł i wszedł w życie wyrok Trybunału Konstytucyjnego, który w świetle art. 401¹ k.p.c. może być podstawą takiego wznowienia, skarżący może skutecznie powołać się na tę podstawę dopiero w postępowaniu zażaleniowym, jeżeli uczyni to w terminie określonym w art. 407 § 2 k.p.c. W przeciwnym wypadku mógłby bowiem zostać w ogóle pozbawiony możliwości wznowienia postępowania na podstawie tego wyroku Trybunału z uwagi na krótki termin wznowienia, przewidziany w tym przepisie.

Biorąc wszystko to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie.